

CHIŃSKA TERMINOLOGIA PRAWNA Z ZAKRESU PRAWA WŁASNOŚCI

Paulina KOZANECKA, mgr

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Wydział Neofilologii, Instytut Językoznawstwa
Zakład Legilingwistyki i Języków Specjalistycznych
Poznań, Polska
paulinas@amu.edu.pl

Abstrakt: Tematem artykułu jest terminologia prawnicza z zakresu prawa własności w Polsce i w Chinach. Z uwagi na liczne kontakty między tymi państwami na płaszczyźnie handlowej, coraz częściej konieczne jest dokonywanie tłumaczeń tekstów prawnych i prawniczych w tej parze językowej. Dlatego też istotne jest zbadanie zasadniczej terminologii prawa rzeczowego i określenie ekwiwalentów dla poszczególnych pojęć z nim związanych. Własność, jako najważniejsze z praw rzeczowych, stanowi oś tej gałęzi prawa zarówno w Polsce, jak i w Chinach. Celem artykułu jest zaprezentowanie podstawowych terminów dotyczących własności: uprawnień właścicielskich, podmiotów i przedmiotów własności, a także jej ochrony – w zależności od typu własności. Do badania zastosowana została metoda analizy tekstów porównywalnych. Materiał badawczy stanowiła chińska 中华人民共和国物权法 (*Zhōnghuá rénmin gònghéguó wùquánfǎ*) – Ustawa o prawach rzeczowych Chińskiej Republiki Ludowej z 16 marca 2007 r. oraz polska Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny.

Słowa kluczowe: terminologia prawnicza, tłumaczenie prawnicze, prawo własności, chińska terminologia prawnicza, chińskie prawo rzeczowe

CHINESE LEGAL TERMINOLOGY IN THE FIELD OF PROPERTY LAW

Abstract: This paper focuses on legal terminology related to the right of ownership in Poland and China. Legal translation concerning this language pair becomes increasingly necessary, considering numerous trade relations between these countries. Therefore doing the research on the terminology of property law in Poland and China is essential, and the right of ownership is the core of this branch of law in both examined countries. The aim of this paper is to present basic terms related to ownership: ownership rights, subjects and objects, as well as protection of the right of ownership depending on ownership type. The method of comparison of comparable texts was applied, and Chinese and Polish Constitution, Chinese General Principles of Civil Law, Chinese Property Law and Polish Civil Code were used as the research material.

Key words: legal terminology, legal translation, right of ownership, Chinese legal terminology, Chinese property law

1. Wstęp

Ostatnie lata przyniosły gwałtowny rozwój instytucji własności w Chińskiej Republice Ludowej. Długo wyczekiwana ustawa o prawach rzeczowych została uchwalona w 2007 r. Nowa regulacja nie wprowadziła jednak zbyt wielu zmian w obowiązującym prawie. Rozszerzyła ona co prawda zakres prawa własności, ale w większości przypadków stanowi jedynie powtórzenie przepisów zawartych w Konstytucji ChRL i Ogólnych Zasadach Prawa Cywilnego, będących odpowiednikiem polskiego kodeksu cywilnego. Z uwagi na fakt, iż kwestia własności – zwłaszcza prywatnej – i jej ochrony jest zagadnieniem stosunkowo nowym w chińskim prawie, podjęcie tego tematu od strony terminologicznej wydaje się być szczególnie interesujące.

Celem artykułu jest przedstawienie chińskiej terminologii dotyczącej prawa własności w ChRL. Aby właściwie określić kontekst dla poszczególnych terminów, niezbędne jest omówienie treści prawa własności w ChRL, a więc pozytywnych i negatywnych uprawnień właścicielskich, a także przedstawienie katalogu podmiotów i przedmiotów tego prawa i związanych z nimi różnic w zakresie ochrony własności.

Analizie poddane zostały podstawowe akty prawne regulujące w ChRL kwestię prawa własności, tj. Konstytucja, ustawa stanowiąca odpowiednik kodeksu cywilnego, a także ustawa dotycząca praw rzeczowych. Odnalezienie odpowiednich ekwiwalentów umożliwiło porównanie ich z polską Konstytucją (Dz.U. 1997 nr 78, poz. 483 z późn. zm.) oraz kodeksem cywilnym (Dz.U. 1964 nr 16, poz. 93 z późn. zm.). W przypadku poszukiwania ekwiwalentu dla terminu prawnego występującego w języku źródłowym zastosowanie metody badania tekstów porównywalnych (dawniej określanych jako paralelne) pozwala na stwierdzenie, jakie wyrażenie zostałoby użyte w danym kontekście w tekście spełniającym taką samą funkcję w języku docelowym (Kubacki 2013: 149).

W artykule w pierwszej kolejności przedstawiona i omówiona została definicja własności występującej w prawie polskim. Następnie dokonałam opisu treści prawa własności w ChRL i zestawienia terminologii z tym związanej. W dalszej części tekstu zanalizowałam zakresy przedmiotowe własności państwowej, kolektywnej i prywatnej w języku chińskim. Na koniec przedstawione zostały terminy dotyczące ochrony własności.

2. Źródła prawa własności w ChRL

Pojęcie własności prywatnej zostało wprowadzone do chińskiego prawa dopiero w 2004 r. (Li 1996: 3), natomiast jej ochrona zagwarantowana została w 2007 r. (Grzybek 2009: 148). Obecnie prawo własności opiera się na trzech aktach prawnych: Konstytucji Chińskiej Republiki Ludowej z dnia 1982 r., Ogólnych Zasadach Prawa Cywilnego z 1986 r. oraz ustawie o prawach rzeczowych z 2007 r.

To konstytucja jest podstawowym źródłem prawa własności (所有权, *suōyǒuquán*), większość przepisów w niej zawartych dotyczy jednak własności publicznej (państwowej) i społecznej. Dopiero w 2004 r. została do niej wprowadzona poprawka uwzględniająca w pewnym stopniu kwestie własności prywatnej (Jakóbiec i Rowiński 2006: 39). Z uwagi na regulacje wyszczególniające role różnych typów własności w Konstytucji ChRL najistotniejszymi artykułami będą art. 10-13, dotyczące kwestii związanych z różnymi typami własności (Ku 2010: 19); istotnym jest jednak, iż w Konstytucji ChRL nie znajdują się żadne przepisy odnoszące się do własności w ogólności – zawsze zostaje sprecyzowany typ, którego dotyczy dana regulacja. Podobna tendencja zauważalna jest jednak także w innych ustawach, m. in. w ustawie o prawach rzeczowych z 2007 r. (Zhang M. 2008: 26).

Drugim ważnym źródłem prawa własności w Chinach są Ogólne Zasady Prawa Cywilnego – a w szczególności art. 71-75 OZPC, w których znaleźć można definicję własności, a także ogólne gwarancje jej dotyczące. OZPC jest najwyższym aktem w hierarchii prawa cywilnego w Chinach; każdy przepis sprzeczny z jego treścią jest nieważny (Zhang L. 2009: 1002).

Ostatnim i zarazem najnowszym aktem prawnym dotyczącym własności jest ustawa o prawach rzeczowych. Część druga ustawy w całości poświęcona jest własności. Ustawa reguluje również relacje między 国家所有权, *guójia suōyǒuquán* (własnością państwową), 集体所有权, *jítǐ suōyǒuquán* (własnością kolektywną) i 私人所有权, *sīrén suōyǒuquán* (własnością prywatną) (Ma i Pan 2009: 89).

3. Definicja własności

3.1 Własność w polskim kodeksie cywilnym

Treść prawa własności w Polsce ujęta została w art. 140 KC:

W granicach określonych przez ustawy i zasady współzycia społecznego właściciel może, z wyłączeniem innych osób, korzystać z rzeczy zgodnie ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem swego prawa, w szczególności może pobierać pożytki i inne dochody z rzeczy. W tych samych granicach może rozporządzać rzeczą.

„Korzystanie” definiowane jest w polskim prawie jako posiadanie i używanie rzeczy, a zatem własność w Polsce określić można tzw. triadą uprawnień właścicielskich, wywodzącą się jeszcze z prawa rzymskiego, tj. do posiadania, do używania i pobierania pożytków oraz do rozporządzania rzeczą. Należy jednak zwrócić uwagę na dość ogólny charakter kodeksowej definicji; jej celem jest ustalenie *de facto* bardzo szerokiego zakresu uprawnień właściciela (Doliwa 2010: 36).

3.2 Własność a posiadanie

Kluczowe jest rozróżnienie własności od posiadania. Terminy te często są stosowane zamiennie w języku potocznym, co niestety skutkuje czasem ich błędnym rozumieniem, kiedy występują w języku prawnym. „Własność” oznacza prawo, na które składa się szereg uprawnień związanych z rzeczą – i jednym z tych praw jest prawo do posiadania.

Przykład: X jest właścicielem samochodu i nawet jeśli komuś go pożyczycy, nadal pozostaje właścicielem, ponieważ jego uprawnienia względem tego samochodu nadal istnieją, może na przykład zażądać jego restytucji. Nie ma zatem znaczenia, czy właściciel faktycznie rzeczą włada – jego uprawnienia względem niej są skuteczne przez cały czas i wobec wszystkich, co określa się łacińskim terminem *erga omnes*.

Samo posiadanie natomiast nie jest prawem, a jedynie stanem faktycznym. Aby można było mówić o posiadaniu, muszą wystąpić dwie przesłanki. Pierwsza określana jest jako *corpus possessionis* – to jest fizyczne

władanie rzeczą, drugą natomiast nazywa się *animus rem sibi habendi* – i rozumie się przez to wolę posiadacza do władania rzeczą dla siebie. Właściciel ma z definicji prawo do posiadania i nazywany jest przez prawo posiadaczem samoistnym (Doliwa 2010: 40). Może jednak wydać przedmiot we władanie innej osobie, np. pożyczyć samochód sąsiadowi – sąsiad wówczas stanie się posiadaczem zależnym.

3.3 Korzystanie, używanie i rozporządzanie

Drugą wartą podkreślenia różnicą jest ta pomiędzy korzystaniem, używaniem i rozporządzaniem. Korzystanie jest terminem o szerszym znaczeniu i obejmuje między innymi używanie rzeczy, ale i jej posiadanie, a także pobieranie jej pożytków – korzystanie zatem może się wiązać z uzyskaniem pewnej korzyści (Dadańska 2012: 54).

Używanie jest natomiast, jak już zostało wspomniane, tylko jednym z przejawów korzystania. Użytkownik ma prawo do wykorzystywania rzeczy dla siebie, według własnej woli, na własny użytek. Związane jest to zatem ze sferą fizyczną (Doliwa 2010: 40).

Rozporządzanie rzeczą zaś dotyczy zgoła innych uprawnień – dokonywania czynności prawnych związanych z rzeczą, które skutkują jej zbyciem, utratą lub ustanowieniem na niej ograniczonych praw rzeczowych (Dadańska 2012: 54). Właściciel ma więc prawo do sprzedania rzeczy, porzucenia jej, ustanowienia na niej hipoteki, zapisania jej w testamencie itd. Są to jednak tylko przykłady czynności mających opisany wyżej skutek.

Prawo do korzystania, bądź samo prawo do używania rzeczy przysługują często osobom, na rzecz których zostały ustanowione ograniczone prawa rzeczowe. Rozporządzanie natomiast jest charakterystycznym uprawnieniem samego właściciela.

4. Prawo własności w ChRL

4.1 Treść prawa własności

W OZPC ustawodawca definiuje 所有权, *suǒyǒuquán* jako: “财产所有权是指所有人依法对自己的财产享有占有、使用、收益和处分的权利。Cáichǎn suǒyǒuquán shì zhǐ suǒyǒu rén yīfǎ duì zìjǐ de cáichǎn xiāngyǒu zhànyǒu, shǐyòng, shōuyì hé chǔfēn de quánlì.” („Prawo własności mienia oznacza uprawnienie do właściciela do posiadania, używania, pobierania pożytków i rozporządzania swoim mieniem w granicach prawa”) - art. 71 OZPC. W chińskiej UstPrRz natomiast 所有权, *suǒyǒuquán* zdefiniowana jest następująco: “所有权人对自己的不动产或者动产, 依法享有占有、使用、收益和处分的权利。Suǒyǒuquán rén duì zìjǐ de bùdòngchǎn huòzhě dòngchǎn, yīfǎ xiāngyǒu zhànyǒu, shǐyòng, shōuyì hé chǔfēn de quánlì (Właściciel ma prawo do posiadania, używania, pobierania pożytków i rozporządzania swoją nieruchomością bądź rzeczą ruchomą w granicach prawa) – art. 39 UstPrRz (Wang 2012: 37).

Tabela 1. Własność i uprawnienia 所有人/所有权人, *suǒyǒurén/suǒyǒuquán rén* (właściciela).

Termin chiński	Ekwiwalent polski
所有权, <i>suǒyǒuquán</i>	własność
占有, <i>zhànyǒu</i>	posiadanie
使用, <i>shǐyòng</i>	używanie
收益, <i>shōuyì</i>	pobieranie pożytków
处分, <i>chǔfēn</i>	rozporządzenie

Podobnie zatem jak w prawie polskim, także i w Chinach zgodnie z treścią ustawy właściciel cieszy się szeroką gamą uprawnień do korzystania z rzeczy. W przytoczonym przepisie określona została pozytywna strona prawa własności, która definiuje zakres możliwych sposobów dysponowania rzeczą. Zawiera się ona we wspomnianej tradycyjnej triadzie uprawnień (Yin 2013: 280):

- 占有, *zhànyǒu* (posiadanie);
- 使用, *shǐyòng* (używanie) i 收益, *shōuyì* (pobieranie pożytków);
- 处分, *chǔfēn* (rozporządzenie).

W przeciwieństwie do polskiego prawa, gdzie prawo właściciela określone jest wyłącznie jako *korzystanie*, a tym samym otwiera drogę do jak najszerszej interpretacji prawa własności, w prawie chińskim następuje wyliczenie pozytywnych uprawnień, co zdecydowanie zawęża ich zakres ze strony podmiotu (Julius i Rehm 2009: 18).

占有, *zhànyǒu*, prawo do posiadania zagwarantowane we wspomnianych artykułach jest logicznym następstwem prawa własności. OZPC i UstPrRz nie określają wprost posiadania samoistnego, czyli władania rzeczą jak właściciel (termin mu odpowiadający, 自主占有, *zìzhǔ zhànyǒu*, występuje tylko w chińskim języku prawniczym). Zważywszy jednak na fakt, że samo posiadanie zostało wymienione w ramach uprawnień właściciela, wnioskować można, że nawet w razie przekazania rzeczy w posiadanie drugiej osobie właściciel wciąż pozostaje posiadaczem z tytułu prawa własności, stąd też jest posiadaczem samoistnym. Należy jednak pamiętać, że posiadanie, także posiadanie zależne, również podlega ochronie prawnej, a więc właściciel, choć przysługuje mu wobec posiadacza zależnego roszczenie zwrotu rzeczy, nie ma jednak przy tym prawa do samowolnego naruszenia jego stanu posiadania (Wang 2012: 37).

Z posiadania wynikają dwa kolejne istotne uprawnienia, tj. 使用, *shǐyòng* i 收益, *shōuyì* – prawo do używania i pobierania pożytków. Poprzez prawo do używania rzeczy rozumieć należy nie tylko samo korzystanie z jej możliwości, ale i całkowite zużycie (jest to bowiem naturalna konsekwencją używania). Uprawnienie to może jednak wykonywać także osoba nie będąca właścicielem, np. użytkownik, o ile odbywa się to w granicach wyznaczonych przez prawo i przez właściciela rzeczy (Yang 2013: 91). Jeśli istnieje taka możliwość, właściciel jest również uprawniony do pobierania 孳息, *zīxī* (pożytków), zarówno materialnych (np. potomstwo zwierząt) – określanych jako 天然孳息, *tiānrán zīxī* (pożytki naturalne), jak i niematerialnych (np. dochody) – nazywanych w ustawie 法定孳息, *fǎdìng zīxī* (pożytki cywilne). Pożytki rzeczy należą do jej właściciela nawet wówczas, jeśli powstały w czasie używania jej przez osobę trzecią, chyba że zostało to w inny sposób uregulowane szczegółowymi przepisami lub umową (Wang 2012: 38).

Tabela 2. Terminy dotyczące 收益, *shōuyì* (pobierania pożytków).

Termin chiński	Ekwiwalent polski
收益, <i>shōuyì</i>	pobieranie pożytków
孳息, <i>zīxī</i>	pożytki
然孳息, <i>tiānrán zīxī</i>	pożytki naturalne
法定孳息, <i>fǎdìng zīxī</i>	pożytki cywilne

Ostatnim uprawnieniem właścicielskim jest 处分, *chǔfèn*, rozporządzenie rzeczą. Pozwala ono przede wszystkim na swobodne 转让, *zhuǎnràng* (przeniesienie) własności; OZPC dopuszczają rozporządzenie rzeczą na wypadek śmierci (art. 76 OZPC), a także przekazanie jej innemu podmiotowi (art. 10 Konst. ChRL). Prawo to nie dotyczy jednak własności państwowej; nie może ona zostać przeniesiona ani na kolektyw, ani na osobę fizyczną (art. 41 UstPrRz i art. 73 OZPC). Właściciel ma również możliwość obciążenia rzeczy ograniczonym prawem rzeczowym (art. 40 UstPrRz), a więc prawo do 设立, *shèlì* (ustanowienia): 用益物权, *yòngyì wù quán* (prawa użytkowania), bądź 担保物权, *dānbǎo wù quán* (prawa zabezpieczającego). Może on także całkowicie zniszczyć rzecz (破坏, *pòhuài*), o ile posiada do niej pełne prawo (Szelényi 2010: 203); niedopuszczalne jest np. zniszczenie własności kolektywu przez jednostkę, nawet jeśli jest ona członkiem kolektywu (art. 63 UstPrRz).

Tabela 3. Terminy dotyczące 处分, *chǔfèn* (rozporządzenia) rzeczą.

Termin chiński	Ekwiwalent polski
处分, <i>chǔfèn</i>	rozporządzenie
转让, <i>zhuǎnràng</i>	przeniesienie
设立, <i>shèlì</i>	ustanowienie [ograniczonego prawa rzeczowego]
设立用益物权, <i>shèlì yòngyì wù quán</i>	ustanowienie prawa użytkowania
设立担保物权, <i>shèlì dānbǎo wù quán</i>	ustanowienie prawa zabezpieczającego
破坏, <i>pòhuài</i>	zniszczyć

Ten zakaz traktować można jednak już jako część negatywnej strony własności, do której zalicza się wszelkie ograniczenia stosowane wobec osób trzecich w stosunku do sfery uprawnień właścicielskich. Zakłada ona wyłączność prawa własności dla właściciela; tutaj dotyczy ona przede wszystkim własności państwowej (art. 41 UstPrRz i 73 OZPC), w którą – choć jest ona formalnie własnością wszystkich obywateli – nie wolno ingerować żadnej jednostce, ani instytucji. Negatywną stronę można jednak odnieść także do własności kolektywnej (art. 74 OZPC) i prywatnej (art. 75 OZPC). Warto jednak zwrócić uwagę na fakt, iż strony wyłączonej nie stanowi *każdy* inny podmiot, a jedynie 单位, *dānwèi* (jednostki organizacyjne) i 个人, *gèrén* (osoby); tym samym prawo własności nie wyłącza od ingerencji państwa. Art. 2 UstPrRz wspomina co prawda o 排他的权利, *páitāde quánlì* (wyłącznym prawie) podmiotu do wykonywania praw rzeczowych (w tym własności), niemniej jednak wyłączenie to nadal nie dotyczy państwa.

4.2 Podmiot i przedmiot prawa własności

Przechodząc do zagadnienia podmiotów własności w Chinach, powiedzieć należy o trójstopniowej hierarchii własności (Jakóbiec i Rowiński 2006: 36), z których najwyższą i najdoskonalszą ma być 国家所有权, *guójiā suǒyǒuquán* (własność państwowa); na drugim szczeblu plasuje się 集体所有权, *jítǐ suǒyǒuquán* (własność kolektywna); ostatnią zaś jest 私人所有权, *sīrén suǒyǒuquán* (własność prywatna) (Zhang M. 2008: 20-21). Co do zasady więc podmiot własności stanowić może 国家, *guójiā* (państwo), 集体, *jítǐ* (kolektyw) oraz 公民, *gōngmín* (obywatel). 国家, *guójiā*, czyli państwo definiowane jest przez ustawę jako 全民, *quánmín* (cały lud), skład 集体, *jítǐ*, kolektywu, stanowią natomiast 劳动群众, *láodòng qúnzhòng* (masy pracujące) danej wsi bądź regionu.

Tabela 4. Podmioty 所有权, *suǒyǒuquán* (własności) i typy 所有权, *suǒyǒuquán* (własności) ze względu na podmiot.

Termin chiński	Ekwiwalent polski
国家所有权, <i>guójiā suǒyǒuquán</i>	własność państwowa
国家, <i>guójiā</i>	państwo

全民, <i>quánmín</i>	cały lud
集体所有权, <i>jítǐ suǒyǒuquán</i>	własność kolektywna
集体, <i>jítǐ</i>	kolektyw
劳动群众, <i>láodòng qúnzhòng</i>	masy pracujące
私人所有权, <i>sīrén suǒyǒuquán</i>	własność prywatna
公民, <i>gōngmín</i>	obywatel

Jako przedmiot prawa własności art. 2 i 39 UstPrRz określają 物, *wù* (rzeczy), które dzielą się dychotomicznie na 动产, *dòngchǎn* (rzeczy ruchome) i 不动产, *bùdòngchǎn* (nieruchomości) (Duan i Han 2013: 133). Różne typy własności są jednak zróżnicowane przedmiotowo: przepisy klasyfikują zakres przedmiotowy własności kolektywnej i prywatnej poprzez enumerację (art. 74 i 75 OZPC, art. 64 UstPrRz), własność państwowa natomiast posiada najszerszy zakres przedmiotowy (art. 41 UstPrRz) (Wei 2013: 244).

Tabela 5. Przedmiot 所有权, *suǒyǒuquán* (własności).

Termin chiński	Ekwiwalent polski
物, <i>wù</i>	rzecz
动产, <i>dòngchǎn</i>	rzecz ruchoma
不动产, <i>bùdòngchǎn</i>	nieruchomość

国家所有权, *guójiā suǒyǒuquán* (własność państwowa) jest najbardziej chronionym i wyraźnie najważniejszym z typów własności w Chinach. Podstawą chińskiej gospodarki, określonej w art. 6 Konst. Chińskiej Republiki Ludowej, jest 社会主义的公共财产, *shèhuì zhūyìde gōnggòng cáichǎn* (socjalistyczne mienie publiczne); tym samym konstytucja wskazuje na ustrojowe znaczenie własności państwowej (formalnie należącej do 全民, *quánmín*, całego ludu) oraz, w mniejszym stopniu, kolektywnej (Zhang M. 2008: 9). Państwo jest nie tylko właścicielem zasobów, takich jak (Duan i Han 2013: 162): 矿藏, *kuàngcáng* (surowce mineralne), 水流, *shuǐliú* (wody) i 海域, *hǎiyù* (obszar morski) – art. 9 Konst. ChRL i art. 46 UstPrRz, 无线电频谱资源, *wúxiàndiàn pínǔ zīyuán* (częstotliwości fal radiowych) – art. 50 UstPrRz, 文物, *wénwù* (rzeczy związane z kulturą, np. obiekty kultury, dzieła sztuki lub zabytki) – art. 51 UstPrRz, czy 国防资产, *guófáng zīchǎn* (zasobów obronnych), jak: 公路, *gōnglù* (drogi publiczne), 铁路, *tiělù* (tory kolejowe), 电力设施, *diànlì shèshī* (infrastruktura

energetyczna), 电信设施, *diànxìn shèshī* (infrastruktura telekomunikacyjna), 油气管道, *yóuqì guǎndào* (rurociągi) – art. 52 UstPrRz. Ma również we władaniu zasoby naturalne – 森林, *sēnlín* (lasy), 山岭, *shānlǐng* (góry), 草原, *cǎoyuán* (użytki zielone, czyli m.in. łąki i pastwiska), a nawet 荒地, *huāngdì* (nieużytki) i 滩涂, *tāntú* (mielizny) – art. 48 UstPrRz – za wyjątkiem tych, które zgodnie z prawem pozostają we własności kolektywnej (Chen 2007: 10) – a także 野生动植物资源, *yěshēng dòngzhíwù zīyuán* (dzikie zwierzęta i rośliny) – art. 49 UstPrRz. Zaznaczyć należy, że katalogi te nie są zamknięte. Ponadto własność państwa stanowią 城市的土地, *chéngshìde tǔdì* (grunty miejskie) oraz większość 城市郊区的土地, *chéngshì jiāoqūde tǔdì* (gruntów podmiejskich) i 农村的土地, *nóngcūnde tǔdì* (gruntów wiejskich) – o ile nie należą one do kolektywu – art. 10 Konst. ChRL i art. 47 ust.pr.rz (Jakóbiec i Rowiński 2006: 40). Warto pamiętać, iż art. 41 UstPrRz wyraźnie wskazuje na wyłączność państwa we władaniu nad wspomnianymi rzeczami (o ile szczególnie przepis nie stanowi inaczej).

Tabela 6. Przedmioty 国家所有权, *guójiā suǒyǒuquán* (własności państwowej).

Termin chiński	Ekwiwalent polski
社会主义的公共财产, <i>shèhuì zhǔyìde gōnggòng cáichǎn</i>	socjalistyczne mienie publiczne
矿藏, <i>kuàngcáng</i>	surowce mineralne
水流, <i>shuǐliú</i>	wody
海域, <i>hǎiyù</i>	obszar morski
无线电频谱资源, <i>wúxiàndiàn pínpǔ zīyuán</i>	częstotliwości fal radiowych
文物, <i>wénwù</i>	przedmioty związane z kulturą, np. obiekty kultury, dzieła sztuki lub zabytki
国防资产, <i>guófáng zīchǎn</i>	zasoby obronne
公路, <i>gōnglù</i>	drogi publiczne
铁路, <i>tiělù</i>	tory kolejowe
电力设施, <i>diànlì shèshī</i>	infrastruktura energetyczna
电信设施, <i>diànxìn shèshī</i>	infrastruktura telekomunikacyjna

油气管道, <i>yóuqì guǎndào</i>	rurociągi
森林, <i>sēnlín</i>	lasy
山岭, <i>shānlǐng</i>	góry
草原, <i>cǎoyuán</i>	użytki zielone
荒地, <i>huāngdì</i>	nieużytki
滩涂, <i>tāntú</i>	mielizny
野生动植物资源, <i>yěshēng dòngzhíwù zīyuán</i>	dzikie zwierzęta i rośliny
城市的土地, <i>chéngshìde tǔdì</i>	grunty miejskie
城市郊区的土地, <i>chéngshì jiāoqūde tǔdì</i>	grunty podmiejskie
农村的土地, <i>nóngcūnde tǔdì</i>	grunty wiejskie

集体所有权, *jítǐ suǒyǒuquán* (własność kolektywna) jest w pewnym sensie postacią przejściową: próbą określenia własności pomiędzy własnością państwa a jednostki; w zamierzeniu ostatecznie ma się ona przekształcić we własność w pełni publiczną (Li 1996: 158). Zdecydowanie jednak posiada ona szerszy zakres od własności prywatnej; przede wszystkim jej przedmiot może stanowić (Yin 2013: 296): 土地, *tǔdì*, czyli grunty – jednak dotyczy to wspomnianych już: 城市郊区的土地, *chéngshì jiāoqūde tǔdì* (gruntów podmiejskich) i 农村的土地, *nóngcūnde tǔdì* (gruntów wiejskich), 森林, *sēnlín* (lasów), 山岭, *shānlǐng* (gór), 草原, *cǎoyuán* (użytków zielonych), 荒地, *huāngdì* (nieużytków) i 滩涂, *tāntú* (mielizn), a także: 宅基地, *zhái jīdì* (gruntów mieszkaniowych), 自留地, *zìliúdì* (działek rolnych) i 自留山, *zìliúshān* (terenów pagórkowatych przeznaczonych do użytku prywatnego). Szczegółowy katalog przedmiotowy tej własności przedstawia art. 58 UstPrRz. Jakkolwiek własność kolektywna obejmuje dość szeroki przedmiotowo zakres, to jednak nie posiada tej samej rangi co własność państwowa; może stanowić np. przedmiot wywłaszczenia i przekazana w bezpośrednie władanie państwa (Zhang M. 2008: 38). Problem stanowić może określenie 公共利益的需要, *gōnggòng lìyìde xūyào* (potrzeby publiczne), stanowiące uzasadnienie dla wywłaszczenia. Ten nieostry termin językowy otwiera władzom drogę do szeroko zakrojonej interpretacji wspomnianych przepisów (Chen 2007: 11-12).

Tabela 7. Przedmioty 集体所有权, *jítǐ suǒyǒuquán* (własności kolektywnej).

Termin chiński	Ekwiwalent polski
土地, <i>tǔdì</i>	grunty
城市郊区的土地, <i>chéngshì jiāoqūde tǔdì</i>	grunty podmiejskie
森林, <i>sēnlín</i>	las
山岭, <i>shānlǐng</i>	góry
草原, <i>cǎoyuán</i>	użytki zielone
荒地, <i>huāngdì</i>	nieużytki
滩涂, <i>tāntú</i>	mielizny
宅基地, <i>zhái jīdì</i>	grunty mieszkaniowe
自留地, <i>zìliúdì</i>	działki rolne
自留山, <i>zìliúshān</i>	tereny pagórkowate przeznaczone do użytku prywatnego

Najbardziej pomijaną, a jednak w ostatnich latach zyskującą na znaczeniu jest 私人所有权, *sīrén suǒyǒuquán* (własność prywatna). Art. 64 UstPrRz zapewnia jednostce prawo własności w stosunku do ograniczonego rejestru przedmiotów (Yin 2013: 298): 收入, *shōurù* (zarobki), 房屋, *fángwū* (budynki), 生活用品, *shēnghuó yòngpǐn* (artykuły codziennego użytku), 生产工具, *shēngchǎn gōngjù* (narzędzia produkcyjne), 原材料, *yuáncáiliào* (surowce) itp. – nie jest to jednak katalog zamknięty. Art. 75 OZPC wskazuje, że prywatną własność obywatela stanowią także 储蓄, *chúxù* (oszczędności), 文物, *wénwù* (przedmioty związane z kulturą, np. dzieła sztuki), 图书资料, *túshū zīliào* (materiały biblioteczne), 林木, *lín mù* (drzewa) i 牲畜, *shēngchù* (żywy inwentarz). Ten katalog również jest otwarty. Żaden z nich nie narusza jednak przepisów dotyczących rzeczy mogących stanowić wyłącznie własność państwa lub kolektywu (Duan i Han 2013: 163-164).

W teorii obecne prawo stawia własność publiczną i prywatną na równi, faktycznie bowiem nowelizowane ustawy zawierają zapisy mające chronić już nie tylko własność publiczną, ale i prywatną; niemniej jednak wśród chińskich prawników pojawiają się głosy, iż te typy własności nie uzyskują równego traktowania, co zdaje się być nieuzasadnione ze względów gospodarczych (Liu 2007: 168).

Tabela 8. Przedmioty 私人所有权, *sīrén suǒyǒuquán* (własności prywatnej).

Termin chiński	Ekwiwalent polski
收入, <i>shōurù</i>	zarobki
房屋, <i>fāngwū</i>	budynki
生活用品, <i>shēnghuó yòngpǐn</i>	artykuły codziennego użytku
生产工具, <i>shēngchǎn gōngjù</i>	narzędzia produkcyjne
原材料, <i>yuáncáiliào</i>	surowce
储蓄, <i>chúxù</i>	oszczędności
文物, <i>wénwù</i>	przedmioty związane z kulturą, np. dzieła sztuki
图书资料, <i>túshū zīliào</i>	materiały biblioteczne
林木, <i>lín mù</i>	drzewa
牲畜, <i>shēngchù</i>	żywy inwentarz

4.3 Ochrona prawa własności

Jak widać, różne typy własności są silnie zróżnicowane pod względem przedmiotowym. Różnice dotyczą także ochrony tych typów własności. Podstawę ochrony własności stanowi poprawka do Konstytucji z 2004 r., zgodnie z którą treść obecnego art. 13 Konst. ChRL brzmi: „公民的合法的私有财产不受侵犯, *Gōngmínde héfǎde sīyǒu cáichǎn bù shòu qīnfàn*” („mienie prywatne obywatela jest nienaruszalne”). Warty uwagi jest fakt, iż art. 12 Konst. ChRL podobnie odnosi się do własności państwowej, z pewną jednak różnicą – zaznacza się tam bowiem, że “社会主义的公共财产神圣不可侵犯, *Shèhuìzhūyìde gōnggòng cáichǎn shénshèng bùkě qīnfàn*” („mienie państwowe jest święte i nienaruszalne”). Tym samym zapisy te wskazują na różne podejście ustrojodawcy do obu form; choć klauzula świętości własności państwa nie znajduje odniesienia w praktyce, to mimo wszystko świadczy o innym poziomie i charakterze ochrony (Zhang M. 2008: 21). Ponadto uwagę zwraca użycie zwrotu 不可侵犯, *bùkě qīnfàn* (dosł. *nie wolno naruszać*) w odniesieniu do własności państwa, podczas gdy

w stosunku do własności indywidualnej zastosowano sformułowanie 不受侵犯, *bùshòu qīnfàn* (dosł. *nie podlega naruszaniu*) – wskazuje to zatem na pewną różnicę w podejściu do tych dwóch typów własności.

Szczegółowo sposoby ochrony określone się w rozdziale trzecim działu pierwszego UstPrRz: 物权的保护, *wùquándè bǎohù* (ochrona praw rzeczowych) – w tym i ochrona własności (Wei 2013: 215-216). Są to formy ochrony przysługujące każdemu podmiotowi. Rozdział ten stanowi szczegółowy katalog roszczeń (债权, *zhàiquán*) właściciela (Julius i Rehm 2009: 9). Art. 32 UstPrRz wymienia możliwe sposoby postępowania w przypadku naruszenia praw rzeczowych: 和解, *héjiě* (ugoda), 调解, *tiáojiě* (mediacja), 仲裁, *zhòngcái* (arbitraż) i 诉讼, *sùsòng* (postępowanie sądowe). Właściciel ubiegający się o uznanie jego prawa może także 请求确认权利, *qǐngqiú quèrèn quánlì* (żądać ustalenia istnienia prawa) na podstawie art. 33 UstPrRz. Kolejne artykuły formułują szereg roszczeń przysługujących właścicielowi. Może on 请求返还, *qǐngqiú fǎnhuán* (żądać zwrotu rzeczy) – art. 34 UstPrRz, jest to tzw. roszczenie windykacyjne, *rei vindicatio*, które daje właścicielowi podstawę do żądania wydania rzeczy, która stanowi jego własność, a znajduje się w posiadaniu innej osoby; roszczenie to przysługuje jednak tylko wówczas, gdy posiadacz jest nieuprawniony. Zgodnie z art. 35 UstPrRz właściciel może natomiast 请求排除妨害, *qǐngqiú páichú fānghài* (żądać zaniechania naruszeń) lub 请求者消除危险, *qǐngqiú zhě xiāochú wéixiǎn* (żądać usunięcia zagrożenia), jeżeli działanie groziłoby naruszeniem własności. Art. 36 UstPrRz daje mu prawo do tego, aby 请求修理, *qǐngqiú xiūlǐ* (żądać naprawy), 请求重作, *qǐngqiú zhòngzuò* (żądać odtworzenia), 请求更换, *qǐngqiú gēnghuàn* (żądać zastąpienia) lub 请求恢复原状, *qǐngqiú huīfù yuánzhuàng* (żądać przywrócenia do stanu uprzedniego). Wreszcie art. 37 UstPrRz uprawnia właściciela do tego, by mógł 请求损害赔偿, *qǐngqiú sǔnhài péicháng* (żądać odszkodowania) lub 请求承担其他民事责任, *qǐngqiú chéngdān qítā mǐnshì zérèn* (żądać poniesienia innej odpowiedzialności cywilnej).

Tabela 9. Terminy związane z 物权的保护, *wùquándè bǎohù* (ochroną praw rzeczowych).

Termin chiński	Ekwiwalent polski
物权的保护, <i>wùquándè bǎohù</i>	ochrona praw rzeczowych
不可侵犯, <i>bùkě qīnfàn</i>	nie wolno naruszać [mienia państwowego]

不受侵犯, <i>bùshòu qīnfàn</i>	nie podlega naruszaniu [mienie prywatne]
债权, <i>zhàiquán</i>	roszczenie
请求返还, <i>qǐngqiú fǎnhuán</i>	żądać zwrotu rzeczy
请求排除妨害, <i>qǐngqiú páichú fánghài</i>	żądać zaniechania naruszeń
请求者消除危险, <i>qǐngqiú zhě xiāochú wéixiǎn</i>	żądać usunięcia zagrożenia
请求修理, <i>qǐngqiú xiūlǐ</i>	żądać naprawy
请求重作, <i>qǐngqiú zhòngzuò</i>	żądać odtworzenia
请求更换, <i>qǐngqiú gēnghuàn</i>	żądać zastąpienia
请求恢复原状, <i>qǐngqiú huīfù yuánzhuàng</i>	żądać przywrócenia do stanu uprzedniego
请求损害赔偿, <i>qǐngqiú sǔnhài péicháng</i>	żądać odszkodowania
请求承担其他民事责任, <i>qǐngqiú chéngdān qítā mínshì zérèn</i>	żądać poniesienia innej odpowiedzialności cywilnej
和解, <i>héjiě</i>	ugoda
调解, <i>tiáojiě</i>	mediacja
仲裁, <i>zhòngcái</i>	arbitraż
诉讼, <i>sùsòng</i>	postępowanie sądowe
请求确认权利, <i>qǐngqiú quèrèn quánlì</i>	żądać ustalenia istnienia prawa

5. Wnioski

Podsumowując, choć na pierwszy rzut oka zdawać by się mogło, że pod względem systemowym czy funkcjonalnym własność w Polsce i w Chinach kształtuje się podobnie, to jednak dostrzegalne są pewne drobniejsze lub nawet większe różnice, wynikające po części z wpływu odmiennych kultur prawnych, po części zaś z charakteru funkcjonujących w tych państwach ustrojów, co skutkuje nieraz koniecznością zapewnienia ekwiwalentów dla terminów bezekwiwalentowych. W Polsce nie występuje odpowiednik 集体所有权, *jítǐ suǒyǒuquán*, jednakże w tym przypadku możliwe jest zastosowanie ekwiwalentu

spoza współczesnego polskiego języka prawnego – „własność kolektywna”. Zwrócić należy jednak uwagę na fakt, że różnicowanie podmiotowe typów własności może w znacznym stopniu wpłynąć na odbiór tłumaczonych terminów. W Polsce, gdzie własność prywatna stanowi podstawę gospodarki, niewyobrażalne mogą być w jej kontekście tak daleko idące ograniczenia przedmiotowe. Własność państwowa czy prywatna nie oznacza zatem całkiem tego samego dla Polaka i dla Chińczyka. W wymagających tego przypadkach różnice takie powinny być zatem uwzględnione przez tłumacza i opatrzone np. informacją w przypisie.

Niemniej jednak tłumaczenie podstawowej terminologii z zakresu prawa własności nie nastręcza znacznych trudności. Pomimo czasem dość istotnych różnic na poziomie przepisów szczególnych, przepisy ogólne zachowują podobną treść, a tym samym możliwe jest określenie ekwiwalentów np. dla terminów określających uprawnienia właścicielskie. Niezbędne jednak w tym celu było zbadanie, m.in. w literaturze prawniczej, czy terminy te są rozumiane w jednakowy sposób.

Terminologia dotycząca katalogu przedmiotów prawa własności wiąże się natomiast w dużej mierze z terminami nie należącymi wyłącznie do języka prawnego (np. lasy lub budynki). Ważne w tym przypadku było jednak stwierdzenie, szczególnie przy tak szerokiej sinonimii w języku chińskim (Linge 2013), jaki ekwiwalent jest właściwy dla języka prawnego.

Niewątpliwie powstanie pełnego słownika zbierającego całościowo terminologię prawniczą chińsko-polską byłoby znacznym ułatwieniem dla pracy tłumaczy i prawników zajmujących się tematyką prawa chińskiego. W ramach artykułu opracowany został bowiem zaledwie fragment niewątpliwie szerokiego materiału, potraktować go zatem należy jako jedynie wstęp do problematyki porównania języka prawnego w Polsce i Chinach. Różnice między językami, a także systemami i kulturami prawnymi tych państw są oczywiste, jednak wspólne korzenie współczesnych ustaw – obecne prawo chińskie wzorowane jest m.in. na prawie niemieckim, a za tym pośrednictwem przejęło pewne instytucje prawa rzymskiego (Zhang L. 2009: 1000-1002), co miało miejsce także w przypadku prawa polskiego – pozwalają na dostrzeżenie pewnych podobieństw w terminologii prawnej. Z tego też względu temat ten stanowi interesujący obszar badań zarówno dla tłumaczy specjalistycznych, jak i komparatystów prawnych.

Wykaz skrótów

ChRL - Chińska Republika Ludowa

Konst. ChRL - Konstytucja Chińskiej Republiki Ludowej

Konst. RP - Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej
KC - kodeks cywilny Rzeczypospolitej Polskiej
OZPC - Ogólne Zasady Prawa Cywilnego Chińskiej Republiki Ludowej
UstPrRz - ustawa o prawach rzeczowych Chińskiej Republiki Ludowej

Bibliografia

- Chen, Lei. 2007. The New Chinese Property Code: A Giant Step Forward? *Electronic Journal of Comparative Law* 11, nr 2, <http://www.ejcl.org/112/article112-2.pdf>.
- Dadańska, Katarzyna. 2012. *Prawo rzeczowe*. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.
- Doliwa, Adam. 2010. *Prawo rzeczowe*. Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck.
- Duan, Bo (段波) i Panbo Han (韩祥波). 2013. *民法*. 北京: 中国法制出版社.
- Grzybek, Joanna. 2009. *Język prawa cywilnego w aspekcie translologicznym chińsko-polskim i polsko-chińskim*. Praca doktorska. Poznań: Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1084363.
- Jakóbiec, Wojciech i Jan Rowiński. 2006. *System konstytucyjny Chińskiej Republiki Ludowej*. Warszawa: Wydawnictwo Sejmowe.
- Julius, Hinrich i Gebhard Marc Rehm. 2009. The New Chinese Property Rights Law: An Evaluation from a Continental European Perspective. *Columbia Journal of Asian Law* 22, <http://ssrn.com/abstract=1132343>.
- Ku, Chung-hwa. 2010. The „Spirit” of Capitalism in China: Contemporary Meanings of Weber's Thought. W *Chinese Capitalism. Historical Emergence and Political Implications*, red. Yin-wah Chu, 19–45. New York: Palgrave Macmillan.
- Kubacki, Artur. 2013. Teksty paralelne jako narzędzie pomocnicze przy sporządzaniu tłumaczeń specjalistycznych. *Comparative Legilinguistics* 13: 137–148.
- Li, David. 1996. A Theory of Ambiguous Property Rights in Transition Economies: The Case of the Chinese Non-State Sector. *Journal of Comparative Economics* 23 (1): 1–19.
- Linge, Olle. 2013. *Dealing with near-synonyms in Chinese as an independent learner*. <http://www.hackingchinese.com/dealing-with-near-synonyms-in-chinese-as-an-independent-learner/>.
- Liu, Qiao. 2007. Chinese Property Rights Law: Old Wine in a New Bottle? *Law Asia Journal* 1: 163–185.

- Ma, Liming i Guoping Pan. 2009. *China's Laws*. Beijing: China Intercontinental Press.
- Szelényi, Ivan. 2010. Capitalism in China? Comparative Perspectives. W *Chinese Capitalism. Historical Emergence and Political Implications*. Red. Yinwah Chu, 99–226. New York: Palgrave Macmillan.
- Wang, Zhu (王竹), red. 2012. *中华人民共和国物权法配套规定：实用注解版*. 北京：法律出版社.
- Wei, Zhenying (魏振瀛). 2013. *民法*. 北京: 北京大学出版社.
- Yang, Lixin (杨立新). 2013. *物权法*. 北京: 法律出版社.
- Yin, Tian (尹田). 2013. *物权法*. 北京: 北京大学出版社.
- Zhang, Lihong. 2009. The Latest Developments in the Codification of Chinese Civil Law. *Tulane Law Review* 83: 999–1039.
- Zhang, Mo. 2008. From Public to Private: The Newly Enacted Chinese Property Law and the Protection of Property Rights in China. *Berkeley Business Law Journal* 5.